HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יתירא הוא כיון דיתירא הוא שדייה אריחים ורכב אבל הכא כי אם צלי אש לאו יתירא הוא דמבעי ליה לכדתניא (א)[א]בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו [1]בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא תניא כוותיה דרב יהודה [ב]חבל זוג של ספרים (ב)וצמד של פרות חייב שתים זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת ותניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא חייב אלא אחת ת"ל [2]לא יחבול ריחים ורכב מה ריחים ורכב שהן מיוחדין שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים שהן שני כלים מיוחדים ועושין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי [ג]א"ל זיל אהדריה דהוי ליה כלי שעושים בו אוכל נפש ותא קום בדינא עלה רבא אמר [ד]לא צריך למיקם בדינא עלה ויכול לטעון עד כדי דמיהן ואביי לית ליה ההיא סברא מאי שנא (ג)מהנהו עיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואתא מרא דחושלא ותפס להו וקא טעין טובא ואמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן [ה]התם לאו מידי דעבדא לאושולי ולאוגורי הוא הכא מידי דעביד לאושולי ולאוגורי הוא דשלח רב הונא בר אבין [ו]דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא לית ליה האי סברא (ד)והא רבא [ז]אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אמר לך רבא [ח]האי נמי כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי:

הדרן עלך המקבל

רש"י

יתירא הוא. ללאו משום שאר דברים וכיון דיתירא הוא ללאו וכתביה סתמא שדייה נמי אריחים ורכב שאין לך להוציאם ממשמע כי נפש הוא חובל על כרחך. אבל הכא כי אם צלי אש לאו לאזהרה אתא לאוסופי לאו יתירא אלא כדתניא ומ"מ נא ומבושל משמע ביה שאינו עובר בנא ומבושל ביום אלא בלילה: ה"ג **תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג וכו' ותניא אידך וכו'.** ולא גרסינן תניא אידך דמתרוייהו מתני' מתרץ סייעתא ולא מחלא מינייהו דאי משום דקתני חייב ב' ולא ג' הא אפילו רב הונא מודה דמהיכא תיתי הא הני לא כתיבי ומכי נפש הוא חובל הוא דנפקי דאכל חד קאי כי נפש אלא מתרוייהו מתני' מיתוקמא סייעתא לרב יהודה: **חבל זוג של ספרים.** מספרים של ספרים והן של פרקים וכל חד כלי באפי נפשיה ועושין המלאכה בין שניהם כריחים ורכב: **חייב שתים.** משום כי נפש על כל אחד אע"פ שניהן צריכין למלאכה אחת. וכן צמד של פרות חבל ב' פרות חורשות עם צמדן דהיינו נמי כלי אוכל נפש ונראה בעיני שהעול שלהן של פרקים הוה: **ותניא אידך.** דיליף להו מריחים ורכב דאיתקוש שאר דברים לריחים ורכב בחד קרא מה ריחים ורכב וכו': **וחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו.** שהרי פירשן הכתוב לבדר אזהרה לכל אחד לעצמו: **אף כל וכו'.** ומדיליף להו מריחים ורכב ש"מ בריחים ורכב חייב נמי שתים קאמר ולא שלש והיינו כרב יהודה. וא"ת מתני' קמייתא למאי אייתיה ה"נ שמעי' לה מבתרייתא אי מבתרייתא חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו קאמר דלא אזלינן בתר מלאכה אלא בתר כלים ולעולם שלש מלקיות אחת משום רכב ואחת משום ריחים ואחת משום כי נפש דקאי אתרוייהו ולהכי אשמעינן קמייתא דקתני בה בהדיא חייב (א) שנים: **סכינא דאשכבתא.** של בית המטבחים שמקצבים בו בשר: **ותא קום בדינא.** תבעהו לדין על חובך אם מודה לך או אם יש עדים ישלם ואם לאו ישבע שבועת היסת: **רבא אמר.** כיון דמשכניה ואין עדים שמשכנו היה יכול לטעון לקוחה היא בידי לא צריך למיקם בדינא עילויה דקנה ליה משכון לישבע וליטול עד כדי דמיו: **חושלא.** שעורין קלופים: **לאו מידי הוא דעביד לאושולי וכו'.** שאין אדם משכיר ומשאיל עזים שלו הלכך יכול לטעון לקוחין הן בידי היכא דאין עדים שאספס מרשותם של בעליהן: **זוגא דסרבלא.** מספרים שגוזזין בהן למר(ה): **אפילו מיתמי.** שהביאו הבעלים עדים שהיו שלהן והן טוענין השאלנום לאביהם של אלו ואפקינהו רבא מינייהו משום דברים העשויין להשאיל ולהשכיר. ואם איתא דיכול לטעון לקוח הוא בידי יתמי כי לא טענו נמי אנן טענינן להו:

הדרן עלך המקבל

תוספות

לרבא אין לוקין אחי ומבושל בחמי טבריא מדקאמר אלא כי אם צלי אש למאי אתא וכ"ש לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות ומוקי כי אם צלי אש לכדתניא ומכאן קשה על פירוש הקונט' דפי' בפרק כל שעה (פסחים דף מא.) דהאי ברייתא דקתני נא ובשל אמרתי לך ולא חי אתא כמ"ד אין לוקין על לאו שבכללות ועוד דתיקשי מיניה לרבא דאמר לוקין ועוד פירש בקונט' אהא דקאמר התם תרתי הוא דלא לקי לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות חדא מיהא לקי ופירש על נא אינו לוקה שתים משום נא ומשום כי אם צלי אש אבל במילתא אחריתי דלא שייך אלא כי אם צלי אש כגון חי ומבושל בחמי טבריא לוקה והשתא נראין דבריו כסותרין זה את זה דהשתא ברייתא לא אתיא אפילו כאביי לכך נראה דברייתא אתיא לכ"ע ולא לקי בשום ענין אחי ומבושל בחמי טבריא כדפרישית לעיל והא דקאמר חדא מיהא לקי מפרש ר"ת תרתי לא לקי דאם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש אינו עובר אלא משום נא וכן במבושל אבל היכא דלא התרו בו אלא משום כי אם צלי אש כשאוכל נא ומבושל לוקה:

וצמד של פרות. פי' בקונטרס ב' פרות חורשות עם צמדם ואין נראה לר"י דבפרות לא איירי:

ותניא אידך. לפי מה שפירש בקונטרס דמקמייתא ליכא לאוכוחי קשה לר"י דא"כ מבתרייתא נמי ליכא להוכיח דאיכא למימר שלא בא ללמד אלא שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו אבל לא (ב) לחייב שלש ועוד דמקמייתא איכא לאוכוחי שפיר כדרב יהודה דלרב הונא אי חייב שתים ע"כ חייב שלש דכיון דיליף מריחים ורכב ליתן בהן לאו של ריחים ורכב ולכך חייב שתים אחת משום ריחים ואחת משום רכב א"כ חייב נמי מלקות שלישי משום כי נפש הוא חובל ואי לא יליף ליתן בהן לאו של ריחים אלא לאו של כי נפש הוא חובל לחודיה א"כ לא יחייב אלא אחת דמכי נפש הוא חובל לא מיחייב אפילו בריחים ורכב אלא אחת ע"כ נראה לר"י דגרס תניא אידך בלא וי"ו וכן גרס ר"ח:

כלים שעושין בהם אוכל נפש. נראה לר"י דוקא כלים אבל אוכלים עצמן מותר לחבול:

והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא כו'. ותימה דהכא משמע (ג) מטעם דעשויין להשאיל ולהשכיר לחוד אינו נאמן לומר לקוחין הן בידי ובפרק כל הנשבעים (שבועות דף מו:) גבי ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ואמר לקוחין הן אינו נאמן קאמר ולא אמרן אלא בבעל הבית שאינו עשוי למכור כליו וכלים שאין דרכן להטמין ובאינש דלא צניע אבל ליכא כל הני נאמן ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר משמע אפילו בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר בעי כל הני ונראה לר"ת כגרסת הספרים ישנים וכן ר"ח ובכולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אבל עשויין אין נאמן אפילו ליכא חדא מכל הני וא"ת דהכא משמע דספרים עשויין להשאיל ולהשכיר אפילו ספרא דאגדתא כל שכן שאר ספרים כדאמר בכתובות (דף נ.) ולדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים וקשה דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד: ושם) המכיר כליו וספריו ביד אחר אם יצא לו שם גניבה בעיר ישבע כמה נתן ויטול ואם לאו לאו כל הימנו שאני אומר מכרם לאחר ולקחם זה הימנו ואמאי יהיה נאמן זה לומר נגנבו לי במגו דאי בעי אמר השאלתיו לך ואף על גב דקאמר בפרק כל הנשבעין דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן ואין נאמן לומר גנובים במגו דאי בעי אמר שאולים היינו היכא דאמר גנבת לי אבל היכא דאמר גנב אחר גנבם לי ומכרם לך לאו היינו אחזוקי אינשי בגנבי דהא כמה גנבי איכא בשוקא ונראה לרבינו תם דהתם איירי במכירים שאין בעל הספרים רגיל להשאיל (ד) אותן שהם בידו ולמורי ה"ר דודי נראה לתרץ דמגו להוציא לא אמרינן °ומיהו למ"ד בחזקת הבתים (ב"ב דף מד) דאמר מגו להוציא נ"ל כפירוש ר"ת וא"כ אפילו לא יצא לו שם גניבה בעיר נאמן לומר גנובים היכא דמצי למימר השאלתים לך:

הדרן עלך המקבל

עין משפט נר מצוה

קנז א מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הל' ד:

קנח ב מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג לאוין קפא טוש"ע ח"מ סימן צז סעיף י:

קנט ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:

קס ד מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הל' ג ועיין בהשגות ובמ"מ ובכ"מ ופ"ח מהל' טוען ונטען הלכה ב סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' יז:

קסא ה מיי' פ"ח מהל' טוען ונטען הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ שם ובסעי' יח וסעי' יט:

קסב ו מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ל סעי' יא יב יג וסי' קלג סעי' ה:

קסג ז מיי' שם הל' י:

קסד ח מיי' שם ועיין במ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' יט וע"ש:

תורה אור השלם

1 אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: שמות יב ט

2 לֹא יַחֲבֹל רֵחַיִם וָרָכֶב כִּי נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל: דברים כד ו

מסורת הש"ס

א) פסחים מא:, ב) [ע' תוס' לעיל קיג. ד"ה ואת המחריסה], ג) ב"ב לו., ד) שבועות מו: ב"ב נב., ה) [בגדי למר. רש"ש],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף כל וכו' חייב שתים: (ב) תוס' ד"ה ותניא וכו' אבל לא שלא לחייב: (ג) ד"ה והא וכו' דמטעם: (ד) בא"ד רגיל להשאיל לאותו שהם בידו:

גליון הש"ס

תד"ה והא רבא. ומיהו למ"ד בח"ה ע"ל דף ב ע"א תד"ה וזה:

מוסף רש"י

בשעה שאינו בקום אכול צלי. דאין לו היתר אכילת צלי (מבעוד יום) אינו דין שישנו בלאו דלא תאכל נא (פסחים מא:). דאכלי חושלא. שעורים קלופים, שנכנסו בשדה ורעו אותה תבואה השטוחה שם לשמש, וקי"ל שן מועדת היא לעולם וכי הויא ברשות הניזק נזק שלם משלמת ואין עדים מעידין מה אכלו, מעט או הרבה, וטוען בעל השדה כי הרבה אכלו יותר מכדי דמיהן של עזים הללו (רשב"ם ב"ב לו.). יכול לטעון עד כדי דמיהן. של עזים, מ"ט מיגו דיכול למימר בעל השדה לקוחין הן בידי, דהא תפיס בהו ומהימן, כי קאמר נמי כך וכך אכלו מהימן, וקי"ל האי מהימן בשבועה, אבל בטפי מכדי דמיהן ליכא מיגו לא מהימן אלא בעדים (שם). זוגי דסרבלא. מספרים של סורקי בגדים (שבועות מו:). מיתמי. שהביא התובע עדים שהן שלו ואמר שהשאילם לאבי היתומים, ומדאפקינהו רבא מיתמי, ש"מ דסבירא ליה אי הוה אבוהון קמן ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן בשבועה, דאי מהימן אנן הוינן טענינן בשביל יתמי אביהם לקחם ממך, ודוקא ספרי דאגדתא, שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים אינן עשויין להשאיל ולהשכיר, לפי שמתקלקלין, כמו ששנינו (ב"מ כט:) במושאל ספרים לא ילמד בהן לכתחלה ולא יקרא אחר עמו, ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין צריך לכתוב שטר מכירה אלא לרווחא דמילתא שלא יצטרך לישבע, וכן קבלתי מרב יצחק הלוי (שם).

הדרן עלך המקבל